MALTA

QORTI TAL-MAGISTRATI (GHAWDEX) GURISDIZZJONI SUPERJURI

MAGISTRAT DR. ANTHONY ELLUL

Seduta tat-3 ta' Marzu, 2009

Citazzjoni Numru. 73/2005

Ronald Azzopardi

Vs

Francis Bonello, Victoria mart Francis Bonello u ghal kull interess illi jista' jkollha Mariella Azzopardi

Il-Qorti,

Mutwu - Att dwar l-Istituzzjonijiet Finanzjarji (Kap. 376).

Rat ic-citazzjoni prezentata fis-16 ta' Awwissu 2005 li permezz taghha l-attur ippremetta li:-

F'diversi okkazzjonijiet il-konvenut silef lil attur Ronald Azzopardi ammonti ta' flus kontra id-disposizzjonijiet tal-Att numru XXII tal-1994 ossia l-Att dwara l-Isituzzjonijiet Finanzjarji (Kap. 376).

Meta l-konvenut silef lill-attur huwa talab il-hlas ta’ imghax aktar minn tmienja fil-mija (8%) u cioe’ aktar min dak li seta’ kien permess mil-ligi kif ukoll imghax kontra d-disposizzjonijiet tal-ligi.

Is-self li l-konvenut ghamel lill-attur sar kontra id-disposizzjonijiet tal-Kap. 376, u ghalhekk huwa null u bla effett stante li ghandu *causa* illecita.

In konnessjoni mas-self fuq imsemmi l-attur ikkostitwixxa ruhu debitur tal-konvenut permezz ta’diversi skritturi fosthom skrittura privata tat-2 ta’ Lulju, 2004 bejn il-konvenut Francis Bonello proprio et nomine u l-attur Ronald Azzopardi proprio et nomine, liema skrittura giet iffirmata wara li l-konvenut kien ottjena il-hrug ta’ mandat ta’ sekwestru numru 121/2004 fl-ismjiet **"Francis Bonello et vs Ronald Azzopardi et"** liema mandat l-attur talab li jigi revokat permezz ta’ rikors (numru 20/2004).

Peress illi minkejja li l-attur kien iffirma l-imsemmija skrittura, il-konvenut u l-attur dak in-nhar 2 ta’ Lulju, 2005 regghu iffirmaw skrittura ohra ta’ kostituzzjoni ta’ debitu ghal somma ulterjuri li qatt u f’ebda mument ma giet avvanzata mill-konvenut lill-attur, u dan sabiex il-konvenut ipprezenta kontro-mandat ghal Mandat ta’ sekwestru fuq imsemmi, u ghalhekk l-istess skrittura hija simulata u fi kwalunkwe kaz ottenuta bi vjolenza;

Ghalhekk l-attur talab lil din il-Qorti;

1. Tiddikjara illi silef lill-attur Ronald Azzopardi f’diversi okkazjonijiet kontra id-disposizzjonijiet tal-Kap 376 tal-Ligijiet ta’ Malta.

2. Tiddikjara illi b’dan is-self f’okkazjonijiet diversi ghamilt negozju ta’ istituzzjoni finanzjarja minghajr licenzja mehtieg skond il-ligi u dan kontra id-disposizzjonijiet tal-Kap 376 tal-Ligijiet ta’ Malta.

3. Tiddikjara ghalhekk illi l-imsemmi self kif rifless fl-iskrittura privata fuq tat-2 ta’ Lulju, 2004 hi nulla u bla

effett stante li ghandha kawza illecita u ghalhekk hi nulla u bla effett l-istess skrittura.

4. Subordinatament u minghajr pregudizzju ghall-premess f'kaz illi t-talbiet precedenti ma jigux milqugha, tiddikjara u tillikwida dawk l-ammonti dovuti mill-attur lill-konvenut bhala self fl-imsemmija skrittura precendenti jikkomprendu fihom imghax oltre fil-mija (8%) kif ukoll imghax fuq imghax fuq imghax kontra d-disposizzjonijiet tal-ligi u cioe' imghax li ma jistax jintalab mill-konvenut peress illi jmur oltre dak permissibbli mill-ligi.

5. Konsegwentement ghar-raba' talba, tirriduci l-ammont indikat bhala dovut mill-atturi lill-konvenut fl-imsemmija kuntratti b'dak l-ammont li dina l-Qorti tillikwida bhala rapprezentati uzura.

6. Tiddikjara kompletament nulla u bla effett l-iskrittura l-ohra bejn l-attur u l-konvenut datata 2 ta' Lulju, 2004, prevja jekk hemm bzonn dikjarazzjoni li l-kunsens tal-attur kien ottenut bi vjolenza u fi kwalunkwe kaz li l-ammont imsemmi fiha qatt ma gie avvanzat mill-konvenut lill-attur u ma hemm ebda kawzali ohra sottostanti l-istess skrittura.

Rat in-nota ta' l-eccezzjonijiet prezentata fid-9 ta' Settembru 2005 (fol. 39) li permezz taghha l-konjugi Bonello eccepew:-

1. Il-konvenut silef flus lill-attur validament u ghalhekk l-attur huwa debitur tal-konvenut u d-djun in kwistjoni huma dovuti.

2. Illi dwar l-ewwel tlett talbiet jinghad illi dawn huma kompletament infondati fil-fatt u fid-dritt u ghandhom jigu michuda bl-ispejjez kontra l-attur u specifikatament, u jigi eccepit ulterjorment :-

a. Illi l-konvenut Francis Bonello sellef flus lill-attur minhabba r-relazzjoni ta' hbiberija li kellhom u mhux bhala negozju.

b. Is-self maghmul lil Ronald Azzopardi huwa validu u effettiv ghall-finijiet u effetti kollha fil-ligi.

c. Fi kwalsiasi kaz il-Kap. 376 tal-Ligijiet ta' Malta ma tikkontemplax in-nullita' ta' self maghmul minghajr licenzja.

d. Fi kwalsiasi kaz ma kien rikjest ebda licenzja ghas-self maghmul brevi manu lill-attur, liema self inghata mill-konvenut in *buona fede* fuq bazi personali.

3. Illi dwar ir-raba' talba attrici jigi eccepit li l-ammont dovut gie likwidat mill-attur stess meta dan ntrabat ripentutament u minghajr kundizzjonijiet li jirrifondi l-ammont in kwistjoni lill-konvenuti. Fi kwalsiasi kaz, u kompletament minghajr pregudizzju ghas-suespost jigi eccepit li ma hemm l-ebda uzura u fil-fatt ma tirrizulta ebda uzura mid-dokumentazzjoni kopjuza esibita mill-attur.

4. Illi dwar is-sitt talba attrici din hija kompletament infondata fil-fatt u fid-dritt u ghandha tigi michuda u fi kwalsiasi kaz jeccepixxi :-

a. L-iskrittura in kwistjoni hi valida.
b. Ma ntuzat ebda vjolenza fil-konfront tal-attur u kien anzi l-istess attur li kien ripetutament jitlob lill-konvenut javanzalu flejjes.
c. L-iskrittura hi prova taghha innifisha u ma hijiex impunjabbli.

5. It-talbiet attrici huma kompletament infondati fil-fatt u fid-dritt u ghandhom jigu michuda bl-ispejjez kontra taghhom.

Il-konvenuta Mariella Azzopardi, ghalkemm notifikata bic-citazzjoni u data tas-smiegh (ara verbal tas-seduta tas-7 ta' Novembru 2007), baqghet kontumaci.

Rat l-atti kollha nkluz in-noti ta' sottomissjonijiet prezentati mill-attur u l-konjugi Bonello. Semghet it-trattazzjoni tad-difensuri tal-istess.

Ikkunsidrat:-

1. Permezz ta' skrittura privata ffirmata fit-2 ta' Lulju 2004 (fol. 8), l-attur (li kien qieghed jidher ukoll ghall-martu Mariella Azzopardi) iddikjara li hu debitur tal-konvenuti konjugi Bonello fl-ammont ta' €512,462.15, ***"ammont lilu imsellef brevi manu mill-kreditur matul perjodu ta' zmien sal-gurnata ta' llum, u jintrabat illi jithallas lura dan l-ammont."***. Fl-iskrittura gie pattwit ukoll il-modalita' tal-pagamenti. Fuq l-iskrittura hemm ukoll il-firma ta' l-avukat Dr Alfred Grech li kien qieghed jassisti lill-konvenut, u l-avukat Dr Joseph Grech li kien qieghed jassisti lill-attur. Jirrizulta li l-attur kien assistit ukoll mill-avukat Dr Alex Perici Calascione. Dakinhar stess l-attur u l-konvenut iffirmaw ukoll dikjarazzjoni (fol. 10), quddiem l-avukat Dr Alfred Grech li ffirmaha, li tghid li l-attur hu debitur tal-konvenut Bonello ghas-somma ta' mija u wiehed u hamsin elf erbgha mija u disgha euro u sebgha u ghoxrin centezmu (€151,409.27) u l-attur obbliga ruhu li jhallas dan l-ammont fi zmien sena.

2. L-ewwel ilment ta' l-attur (l-ewwel tlett talbiet) hu li s-self li sar mill-konvenut hu null ghaliex jikser id-disposizzjonijiet tal-Att dwar l-Istituzzjonijiet Finanzjarji (Kap. 376), u ghalhekk l-iskrittura privata li saret fit-2 ta' Lulju 2004 (fol. 8) hi nulla ghaliex milquta minn kawza illecita. Dan l-att kien sar sabiex jirregola n-negozju ta' istituzzjonijiet finanzjarji.

Skond Artikolu 3(1):-

"Ebda kummerc ta' istituzzjoni finanzjarja ma' ghandu jsir f'Malta jew minn Malta hlief minn kumpannija li jkollha licenza moghtija taht dan l-Att mill-awtorita` kompetenti."

Istituzzjoni finanzjara hi definita bhala:

" 'istituzzjoni finanzjarja' tfisser kull persuna li b'mod <u>regolari</u> jew <u>abitwali</u> tikseb holdings jew twettaq xi

attivita` mnizzla fl-Iskeda akkont u ghar-riskju tal-persuna li tkun qed twettaq dik l-attivita`…”.

Definizzjoni li giet introdotta b’effett mill-1 ta’ Ottubru 2002[1].

Fl-ewwel lok il-qorti ma taqbilx ma’ l-argument tal-konvenuti konjugi Bonello li self li jsir minn “istituzzjoni finanzjarja” li ma jkollix licenzja kif jitlob l-Artikolu 3(1), m’huwiex null ghaliex f’din il-ligi m’hemmx provvediment li jiddikjara null negozju simili. L-iskop ta’ tal-ezistenza tad-disposizzjoni tal-ligi ma joffrix diffikulta. Hu evidenti li l-legislatur ried li kummerc ta’ istituzzjoni finanzjarja jkun regolat u jsir biss minn kumpannija li jkollha licenzja mahruga mill-awtorita’ kompetenti. L-Artikolu 3(1) hu ta’ ordni pubbliku, u hu projbit li jsir negozju minn istituzzjoni finanzjarja bi ksur ta’ dan il-provvediment. Negozju li jsir kontra dan il-provvediment ikun ifisser attivita’ illecita. Jekk jirrizulta li jkun hemm ksur ta’ ligi ta’ ordni pubbliku, il-qorti ma tistax taghlaq ghajnejha ghaliex b’hekk tkun qeghda tqis dan il-ksur bhala xi haga irrilevanti. Hadd ma jista’ jinqeda bil-ligi sabiex ifittex rimedju meta jkun kiser il-ligi. Ghalhekk l-argument tal-konvenut ma jregix.

Ghal fini ta’ l-applikazzjoni ta’ l-Artikolu 3(1) tal-Kap. 376, fl-ewwel lok irid jigi stabbilit jekk il-konjugi Bonello jaqghux fid-definizzjoni ta istituzzjoni finanzjarja. Sabiex persuna tikkwalifika bhala istituzzjoni finanzjarja trid taghmel l-atti elenkati fl-iskeda, b’mod **“regolari”** jew **“abitwali”**. Il-qorti hi tal-fehma li dawn iz-zewg kelmiet huma sinonimi ta’ xulxin, u jindikaw attivita’ persistenti u kostanti. Attivita’ li tista’ tghid tkun drawwa. Li persuna ssellef flus ma jfissirx b’daqshekk li awtomatikament taqa’ fid-definizzjoni ta’ istituzzjoni finanzjarja. M’hemmx dubju li l-legislatur halla fid-diskrezzjoni tal-qrati sabiex jiddeciedu jekk persuna tkunx qeghda taghmel attivita’ bhala istituzzjoni finanzjarja.

Mill-provi rrizulta li l-konvenut Francis Bonello kien f’perjodu ta’ zmien sellef flus lill-attur. L-attur xehed li kien

[1] Att XVII ta’ 2002.

issellef flus minghand il-konvenut f'erbgha (4) okkazzjonijiet[2]:-

30/09/2001	Lm60,000
10/10/2001	Lm20,000
29/10/2001	Lm5,000
29/02/2002	Lm10,000

Jekk wiehed kellu jemmen il-verzjoni tal-attur, il-qorti m'ghandix dubju li dan ma jfissirx self abitwali jew regolari. Fehma li tapplika wkoll jekk wiehed kellu jemmen il-verzjoni tal-konvenut (ara skeda a fol. 108). Dan iktar u iktar meta rrizulta mill-provi li dan is-self sar wara li nibtet hbiberija bejn l-attur u l-konvenut, u kemm l-attur u l-konvenut ikkonfermaw kemm kienu hbieb ta' xulxin. Kien l-attur li kien jitlob l-ghajnuna finanzjarja tal-konvenut wara li sab ruhu f'diffikultajiet finanzjarji.

Inoltre, skond l-attur il-mutwu sar qabel l-1 ta' Ottubru 2002, data meta dahlet fis-sehh id-definizzjoni attwali ta' "istituzzjoni finanzjarja". Qabel id-definizzjoni kienet taqra:-

" 'istituzzjoni finanzjarja' tfisser kull persuna li x-<u>xoghol regolari</u> jew <u>kummerc regolari</u> taghha huwa li twettaq: (a) xi wahda mill-attivitajiet elenkati fl-Iskeda li tinsab ma' dan l-Att, (b) kull attivita` ohra hekk stabbilita mill-Ministru b'ordni publikat fil-Gazzetta li jemenda l-Iskeda li tinsab ma' dan l-Att, akkont u ghar-riskju tal-persuna li tkun qed twettaq dak il-kummerc…"

M'hemmx dubju li mill-provi ma jirrizultax li fid-dati fuq imsemmija x-xoghol jew kummerc regolari tal-konvenut kien li jsellef il-flus lin-nies. Il-mutwu li sar qabel l-emenda tal-1 ta' Ottubru 2002 ghandu jkun regolat mil-ligi kif kienet qabel dakinhar, in kwantu f'dan il-procediment qieghed jigi mpunjat il-validita' tal-mutwu fuq il-bazi li sar ftehim projbit mil-ligi. Ghalkemm l-iskrittura u dikjarazzjoni gew iffirmati fit-2 ta' Lulju 2004, is-self kien sar qabel dakinhar. Ma jistax ikun hemm xi dubju li fiz-zmien meta sar il-mutwu li

[2] Seduta tal-1 ta' Marzu 2007 (fol. 75).

l-attur m'huwiex jikkontesta, ma jirrizultax li l-konvenut kien isellef il-flus bhala *"x-xoghol regolari jew kummerc regolari"* tieghu. Il-fehma tal-qorti li fir-rigward tas-self li sar qabel l-1 ta' Ottubru 2002, il-materja kellha tibqa' regolata kif kienet il-ligi qabel l-emendi in kwantu ghal finijiet ta' validita' tal-mutwu t-terminu rilevanti hu meta nholoq il-vinkolu kuntrattwali bl-*idem placitum consensus*.

3. L-ilmenti l-ohra tal-attur huma s-segwenti:-

(a) Fl-ammont dikjarat fl-iskrittura li giet iffirmata fit-2 ta' Lulju 2004 (fol. 8) hemm l-uzura u komputazzjoni ta' mghax fuq imghax;

(b) Id-dikjarazzjoni l-ohra ffirmata fit-2 ta' Lulju 2004 hi nulla, minhabba li l-kunsens ta' l-attur gie dikjarat bi vjolenza u fi kwalunkwe kaz l-ammont qatt ma nghata lill-attur u m'hemmx l-ebda kawzali ohra ghal dak il-hlas.

Skond l-Artikolu 986(2) tal-Kodici Civili:-

"Bla hsara ghad-disposizzjonijiet ta' l-artikolu 1852 u ta' kull disposizzjoni ohra ta' dan il-Kodici jew ta' xi ligi ohra, kull obbligazzjoni ghall-hlas ta' mghaxijiet f'izjed minn tmienja fil-mija fis-sena hija wkoll nulla ghal dak li hu zejjed.".

L-Artikolu 1850 tal-Kodici Civili jipprovdi:-

"(1) Hu lecitu l-ftehim ghall-imghaxijiet fuq self, sew ta' flus kemm ta' merkanzija jew hwejjeg ohra mobbli.

(2) Jistghu wkoll jitbiddlu f'kapital gdid, b'imghax, l-imghaxijiet maghluqa, basta li dawn l-imghaxijiet ma jkollhomx jinghataw ghal zmien ta' anqas minn sena.

(3) Kull ftehim iehor ta' mghax fuq imghax ma jiswiex.".

4. Hu minnu li l-principju generali hu li ***contra scriptum testimonium non feritur***, pero' dan ma jfissirx

li dan il-principju m'huwiex soggett ghall-eccezzjonijiet. Fis-sentenza fl-ismijiet **Carmelo Morana vs Nutar Dr Joseph Spiteri et** tas-26 ta' Mejju 1952[3], il-Qorti ta' l-Appell osservat:-

"Dina r-regola, osservata b'mod assolut fi zmien antik, gie ritenut li ghandha tigi mitigata (Vol.XXVII.i.870), billi kull kaz ghandu jigi ezaminat skond il-fattispecje tieghu (Vol.XXIX.ii.1090). Gie ritenut ukoll illi l-istess regola ma hijiex applikabbli f'dawk il-kazi fejn l-att miktub jigi mpunjat minhabba simulazzjoni (Vol.XXIX.ii.1203); kif lanqas ma hija applikabbli meta jkun jidher illi l-kontraenti ghamlu kuntratt simulat biex jghattu kuntratt iehor li realment riedu jaghmlu, u meta l-Qorti tkun perswaza li jkun sar zball fil-kuntratt (Vol.XXX.i.603);".

Kompliet tghid:-

"Illi r-regola 'contra testimonium scriptum testimonium non scriptum non fertur' mhix assoluta, u ssofri eccezzjoni f'certi kazi, kif gie mfisser fis-sentenza ta' din il-Qorti tat-12 ta' Marzu 1951 in re "Blackman vs Apap Bologna". Il-principji li jirregolaw din il-materja skond il-gurisprudenza l-aktar ricenti huma dawn li gejjin :

1. Meta l-kontraenti jinkorporaw fi skrittura l-ftehim ta' bejniethom, ghandu jigi prezunt li dak li riedu jiftehmu fuqu nizzluh f'dik l-iskrittura. Ghalhekk ma ghandux ikun lecitu li wiehed mill-kontraenti jdahhal f'dak il-ftehim klawsoli ohra li mill-kitba ma jirrizultawx, jekk ma jkunux klawsoli sekondarji li jkunu qeghdin ifissru jew jiccaraw il-klawsoli principali (Appell 31 ta' Mejju 1943, in re "Farrugia vs Piscopo", Kollez.Vol.XXXI.i.627);

2. Ghalkemm huwa veru li provi orali jistghu jigu ammessi biex jigu elucidati punti oskuri ta' kitba, jew f'kazi ta' mpunjazzjoni ta' dik il-kitba, izda l-provi orali mhumiex ammissibbli biex ifissru dak li fih innifsu huwa diga' car (Appell 26 ta' Mejju 1941, in re "Attard vs Mamo", Kollez. Vol. XXXI.i.441);

[3] Volum: XXXVI.i.119.

3. Ir-regola li kontra l-prova miktuba ma tistax tigi ammessa prova testimonjali mhix applikabbli meta l-prova tigi offerta biex tigi mfissra ahjar l-intenzjoni tal-kontraenti li tkun espressa b'mod ambigwu jew oskur, jew meta jrid jigi ppruvat xi fatt incidentali jew accessorju li jkun konciljabbli ma' l-att (App.17 ta' Jannar 1917, in re "Muscat vs Fiteni", Kollez. Vol. XXIII.i.780; Prim'Awla 27 ta' Jannar 1937 in re "Mifsud vs Mifsud", Kollez. XXIX.ii.1203; u Appell 20 ta' Jannar 1930 in re "Rizzo vs Anastasi");

4. Il-principju 'contra testimonium scriptum testimonium non scriptum non fertur' jibqa' jsehh sakemm il-Qorti ma tkunx perswaza illi hemm zball fil-kuntratt, jew li thalla barra xi patt ghal xi raguni specjali: F'dawn il-kazijiet il-principji bazati fuq il-gustizzja u l-ekwita' ghandhom ikunu supreme (Appell 15 ta' Dicembru 1947 in re "Mercieca vs Pace", Kollez. Vol. XXXIII.i.603);".

Hekk per ezempju rajna kif l-uzura tmur kontra l-ligi, irrispettivament jekk il-ftehim li sehh bejn il-kontendenti jikkwalifkax bhala transazzjoni; kif osservat il-Qorti ta' l-Appell (Inferjuri) fil-kawza **Farrugia vs Direttur tas-Sigurta` Socjali**, deciza fid-19 ta' Ottubru 2005, *"Il-konvenzjoni affetta b'uzura hija, ghal dak li jirrigwarda l-uzura, nulla b'mod assolut, jigifieri inezistenti, billi illecita ghaliex projbita mil-ligi, u hija llecita fil-konfront tal-mutwant."*.

5. Jibda biex jinghad li ghalkemm meta saret l-iskrittura privata tat-2 ta' Lulju 2004 il-partijiet kienu assistiti minn avukati ta' fiducja taghhom, ma jfissirx li l-kontenut tal-ftehim m'huwiex sindikabbli. M'hemmx dubju li l-kunsens hu tal-parti u mhux ta' l-avukat, u parti tista' tasal biex tiffirma skrittura minkejja li tkun inghatat parir differenti. Ma jirrizultax li l-avukati kienu f'xi stadju nvoluti f'ezercizzju ta' konteggi dwar l-ammont ta' flus realment dovut. F'dan il-kuntest rilevanti dak li qal l-avukat Dr Alfred Grech: *"Nistqarr li jiena kelli okkazjoni wkoll li nitkellem ma' l-Avukat Alex Perici Calascione dwar din il-kwistjoni u*

Dottor Perici Calascione stqarr mieghi li ma setax jifhem dat-tahwid kollu ta' ammonti. Darba jitkellmu fuq somma, darba jitkellmu fuq ohra. Jiena minn naha tieghi kont fl-istess pozizzjoni ta' Dottor Perici Calascione; ma kienx hemm x'taghmel." (seduta tas-7 ta' Novembru 2007 - fol. 223).

Mill-provi rrizulta li ghalkemm fl-iskrittura tat-2 ta' Lulju 2004 (fol. 8) gie dikjarat li s-somma ta' Lm220,000 kienu flus moghtija b'self lill-attur u martu, fir-realta' dan m'huwiex minnu. Fil-fehma tal-qorti, permezz ta' din l-iskrittura sehhet transazzjoni; *"It-transazzjoni hija kuntratt li bih il-partijiet, b'xi haga li jaghtu, iwieghdu, jew izommu, jaghtu tmiem ghal kawza mibdija, jew jevitaw kawza li tkun sejra ssir."* (Artikolu 1718 tal-Kodici Civili). Irrizulta kif fis-26 ta' Gunju 2004 il-konvenuti konjugi Bonello kienu pprezentaw mandat ta' sekwestru (121/2004) kontra Ronald u Mariella konjugi Azzopardi u l-kumpanniji Rylex Holdings Ltd, Fawstina Ltd, HD Holdings Ltd u Dona Lola Company Ltd ghas-somma ta' Lm280,000. Fit-30 ta' Gunju 2004 Ronald Azzopardi u l-imsemmija kumpanniji pprezentaw rikors ghar-revoka tal-mandat in kwantu Ronald Azzopardi kien qieghed jikkontesta li hu debitur fis-somma ta' Lm280,000 u jsostni li hemm l-uzura, u l-kumpanniji sekwestrati kienu qghdin isostnu li huma ghal kollox estraneji ghas-self. Fil-kors ta' dawk il-proceduri intlahaq ftehim bejn l-attur u l-konjugi Bonello, tant li dan wassal sabiex jithassar il-mandat kawtelatorju. M'huwiex kontestat li meta sar il-kuntratt tat-2 ta' Lulju 2004, kien hemm stat ta' dizgwid bejn il-kontendenti li kien diga' wassal ghall-proceduri gudizzjarji. Transazzjoni li saret bil-miktub, kif titlob il-ligi (Artikolu 1233 tal-Kodici Civili). Bhala kull kuntratt iehor, it-transazzjoni tehtieg ukoll il-kapacita' tal-partijiet, il-kunsens, l-oggett u l-kawza. Min-natura taghha transazzjoni hi negozju li bih il-partijiet jaghtu lok sabiex tintemm kwistjoni li dwarha hemm kawza jew li tkun ser issir kawza, u dan billi **jaghtu koncessjonijiet reciproci**; *"Senza il **reciproco sacrificio**, che le parti accettano per eliminare il fastidio, le spese ed il rischio di un processo, non v'e' trasazione: se, per esempio, una delle parti rinuncia puramente e semplicemente al suo punto di vista ed accetta*

integralmente quello dell'altro, vi e' rinuncia a resistere o ad agire, ma non transazione, perche' questa si realizza solo quando vi siano concessioni reciproche, cioe' da entrambe le parti." (*Manuale di Diritto Privato*, A. Torrente u P. Schlesinger (Giuffre' Editore, (2007) pagna 738)[4]. F'dan ir-rigward permezz ta' l-iskrittura tat-2 ta' Lulju 2004:-

(a) L-attur kien qieghed jaccetta li hu debitur ghas-somma ta' Lm220,000 u ghalhekk mhux jikkontesta dak l-ammont, u suppost kien qieghed jipprovdi wkoll granzija ghall-hlas lura billi jaghti *"....pledge fuq l-ishma kollha tas-socjetajiet H.D. Holdings Limited, Fawstina Limited, Donna Lola Limited u Rylex Holdings, sal-ammont ta' hamsin elf Lira Maltin (Lm50,000) fuq socjeta."*. F'dan il-kuntest fit-2 kien gie ffirmat kuntratt iehor (fol. 237).

(b) Il-konjugi Bonello kienu qeghdin jikkoncedu iktar zmien lill-attur sabiex ihallas u fl-istess hin jissospendu l-proceduri gudizzjarji sabiex l-attur ikun jista' jkompli jopera fin-negozju tant li hadu wkoll hsieb li jinhareg kontromandat fir-rigward tal-mandat ta' sekwestru, jikkoncedu li d-dejn jithallas lura b'rata ta' imghax inqas (6.5%) mill-ghola li tippermetti l-ligi, u fl-istess waqt jiddikjaraw li l-hlas ta' Lm220,000 kellu jsir ***"....a saldu tal-pretensjonijiet kollha tal-kreditur Bonello kontra d-debitur Azzopardi."***.

Mill-provi rrizulta kif parti mill-ammont jirreferi ghall-pagamenti li l-konvenut ghamel lil terzi ghan-nom tal-attur, u ammont sostanzjali jirreferi ghall-fond[5] li kumpannija ta' l-attur (H D Holdings Limited) xtrat fl-14 ta' Mejju 2002[6]. Skond ir-rendikont li pprezenta l-konvenut (fol. 108) il-kreditu (minghajr tnaqqis ta' pagamenti li saru) jikkonsisti fis-segwenti:-

3/6/2000 - Lm1,850 – bejgh ta' ghamara

---

[4] Ara **Michele Casha vs Edgar Naudi** deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili fis-16 ta' Ottubru 1950 (Volum XXXIV.ii.690).
[5] Kontendenti jirreferu ghalih bhala farmhouses.
[6] Ara kuntratt a fol. 309.

27/8/2001 - Lm20,000 – self
28/9/2001 - Lm40,000 – self
29/9/2001 - Lm7,500 – imhallas lil Joseph Farrugia bhala depozitu fuq farmhouse li eventwalment xtrat kumpannija ta' l-attur
11/10/2001 - Lm20,000 – self
14/5/2001 - Lm5,000 – self
31/12/2001 - Lm10,000 – self
3/4/2002 - Lm10,000 – self
14/5/2002 – Lm50,000 – kumpens fir-rigward tal-farmhouse
22/5/2002 – Lm340 – pagament lin-nutar Dr Paul G. Pisani ghall-pubblikazzjoni tal-kuntratt ta' xiri tal-farmhouse
26/6/2002 – Lm4,400 – pagament li sar lil Paul Galea ghan-nom ta' l-attur.
15/7/2002 – Lm3,000 – self
22/7/2002 – Lm6,000 – pagament li sar lill-persuna ingliza ghan-nom ta' l-attur.
31/12/2002 – Lm11,000 – self
17/10/2003 – Lm3,421 – xoghol zejjed fil-farmhouse
31/12/2003 – Lm6,000 – self
4/2/2004 – Lm600 – self
14/2/2004 – Lm54,318 – ammont moghti lill-attur bejn 2002-2004 dwar farmhouse
14/2/2004 – Lm25,682 – materjal u xoghol maghmul fil-farmhouse

TOTAL – Lm279,111.

Il-qorti rat ukoll l-atti tar-rikors li permezz tieghu l-attur talab ir-revoka tal-mandat ta' sekwestru numru: 121/2004 fl-ismijiet **Francis Bonello et vs Ronald Azzopardi et** mahrug fis-26 ta' Gunju 2004. Peress li dawn huma atti tal-qorti u saret riferenza ghalihom fil-kors tal-gbir tal-provi u huma konnessi mal-meritu ta' din il-kawza, il-qorti qieset li jkun opportun li tarahom. Il-mandat ta' sekwestru kien ghas-somma ta' mitejn u hamsa u tmenin elf lira Maltija (Lm285,000 - €663,871.42) (fol. 240). Fil-procediment ghar-revoka tal-mandat l-attur kien ripetutament iddikjara li kien debitur tal-konvenuti fl-ammont ta' mitejn u ghoxrin

elf lira Maltija (Lm220,000- €512,462)[7], u li kien qieghed jikkontesta l-bilanc ta' hamsa u sittin elf lira Maltija (Lm65,000 - €151,409.27), cjoe' d-dikjarazzjoni ffirmata wkoll fit-2 ta' Lulju 2004.

Il-qorti tqies li ma tistax tiskarta s-segwenti cirkostanzi:-

- Il-fatt li fis-seduta tat-2 ta' Lulju 2004 l-attur kien iddikjara li d-debitu hu ta' Lm220,000. F'kull kaz ghalkemm illum l-attur qieghed isostni li dak iz-zmien kien ghadu m'ghamilx kalkoli u li *"Din is-somma hi ibbazata fuq dak li kien jghidli Francis Bonello."* (fol. 55), il-qorti ma tifhimx kif l-attur kien qieghed jaccetta li hu debitur ghas-somma ta' Lm220,000 u llum ighid li:-

i. *"l-ammont realment dovut" – Lm125,422.*
ii. *"Minn dan irid jitnaqqas" – Lm111,773.50[8].*

Id-diskrepanza tant hi kbira li ghall-qorti m'hijiex kredibbli, iktar u iktar meta wiehed iqies li kif fehemet il-qorti l-attur ilu zmien twil fin-negozju. Dan apparti l-fatt li fix-xhieda li ta fis-seduta tat-2 ta' Lulju 2004[9], qal li *"**kif hdimtha**, massimu, massimu ta' two hundred and twenty thousand."* (enfazi tal-qorti). Il-fatt jibqa' li ghalkemm l-attur ighid lli hu kien halla kollox f'idejn il-konvenut u li qatt ma kien zamm rendikont tax-xoghol li qieghed isir fil-farmhouses (fol. 56), xorta liberament iffirma l-kuntratt tat-2 ta' Lulju 2004. Hu facli hafna ghall-attur li issa jghid li fit-2 ta' Lulju 2004, *"....jiena kont ninsab fl-ghama minhabba l-posizzjoni li diga' ddiskrivejt li sibt ruhi fiha."* (fol. 81). Dan apparti l-fatt li min-naha tal-konvenut isostni li l-attur kien ukoll ghamel il-kalkoli tieghu (fol. 358) u l-qorti temmen li fir-realta' l-attur kien jaf x'inhu l-ammont ta' flus li kien dovut lill-konjugi Bonello. Inoltre, meta ssehh transazzjoni kwistjoni tkun qeghda tigi rizolta bl-iskop li wiehed jevita proceduri gudizzjarji fejn hemm l-istat ta incertezza. Kull parti tkun ippreferiet li tersaq ghall-kuntratt *".....in modo non del tutto*

[7] Seduta tat-2 ta' Lulju 2004.
[8] Ara nota ta' sottomissjonijiet (fol. 389).
[9] Fl-atti tar-rikors numru: 20/2004 ghar-revoka tal-mandat ta' sekwestru 121/2004.

soddisfacente per nessuna delle parti, ad un regolamento contrattuale ***che rende inammissibile e irrilevante accertare chi avesse ragione o torto e quale fosse la reale situazione giuridica antecedente all'accordo transattivo****, ormai superata dal contratto concluso, che si pone quale fonte esclusiva della nuova disciplina dei rapporti ra le parti."*[10].

- F'kull kaz, ghalkemm l-attur jikkontesta *entries* li jissemmew fir-rendikont imhejji mill-konvenut bhala flus avvanzati lill-attur jew imhallsin lil terzi ghan-nom tieghu, f'dan il-kuntest hemm biss il-kelma ta' wiehed kontra l-iehor. Pero' favur il-konvenut hemm l-iskrittura tat-2 ta' Lulju 2004.

- Ghalkemm l-attur ta rendikont (fol. 62) ta' pagamenti ta' imghax li jghid li ghamel fil-perjodu bejn it-30 ta' Settembru 2001 sal-31 ta' Jannar 2004 ghas-somma komplessiva ta' Lm47,450, il-konvenut jikkontesta dan il-fatt. Anzi jghid li *"...kull meta hallasni xi flus Ronald Azzopardi dawn kienu bhala hlas akkont tal-kreditu li kelli u ma kinux parti mill-imghaxijiet."* (fol. 360). Iktar 'il quddiem iddikjara li: *"Nichad ukoll li Ronald Azzopardi tani c-cifra ta' sebgha u erbghin elf erba' mija u hamsin lira Maltin (Lm47,450) bhala hlas ta' imghaxijiet."* (fol. 364). L-attur ma ressaq l-ebda prova dokumentarja ta' dawn il-pagamenti. Ghalkemm ricevuta m'hijiex essenzjali sabiex tinghata prova ta' pagament u hu maghruf li pagament jista' jigi provat bil-mezzi kollha ammessi u rikonoxxuti mid-dritt probatorju[11], min-naha l-ohra l-verzjoni ta' l-attur ma gietx korraborata. Kien fl-interess ta' l-attur, irrispettivament mill-hbiberija li kienet tezisti mal-konvenuti, li jizgura li jinghata ricevuta tal-hlas jew li ghallinqas jizgura li l-pagamenti isiru permezz ta' cekk. Min-naha tieghu l-konvenut iddikjara li rcieva s-somma ta' Lm45,500 (fol. 108), li minnhom is-somma ta' Lm23,000 huma pagamenti relatati mal-farmhouses. Min-naha l-ohra

---

[10] Ibid A. Torrente u P Schlesinger, pagna 736.

[11] **Emmanuele Bezzina vs Emmanuele Attard et** deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili fit-12 ta' Frar 1959 (Volum XLIII.ii.624). Ara wkoll **Rosario Spiteri vs Michele Mifsud** deciza mill-Qorti ta' l-Appell fit-30 ta' Ottubru 1953 (Volum XXXVII.i.525).

l-attur isostni li fir-rigward tal-farmhouses hallas is-somma ta’ Lm41,502.50 (ara dokument a fol. 63).

Il-qorti kellha l-opportunita’ tisma’ lill-partijiet jaghtu xhieda *viva voce* u hi tal-fehma li meqjusa c-cirkostanzi l-attur ma rnexxielux jaghti prova li fl-iskritttura tat-2 ta’ Lulju 2004 hemm uzura. Fir-rigward ta’ kalkolu ta’ imghax fuq imghax, fil-fehma tal-qorti ma kien hemm xejn hazin li dan isir fil-parametri ta’ dak li jipprovdi l-Artikolu 1850 tal-Kodici Civili. Rilevanti wkoll li jinghad li l-qorti trid tillimita ruhha ghall-ilment kif propost mill-attur fic-citazzjoni. Dan qieghed jinghad in kwantu f’din il-kawza l-attur m’huwiex jimpunja l-validita tal-iskrittura minhabba vizzju tal-kunsens jew fuq xi kawzali ohra.

6. Ghal dak li jirrigwarda d-dikjarazzjoni l-ohra tat-2 ta’ Lulju 2004 ghas-somma ta’ Lm65,000 u iffirmata fil-prezenza ta’ l-avukat ta’ fiducja ta’ l-attur wara li bl-iskrittura ffirmata qabel kienet sehhet transazzjoni, m’hemmx dubju li din id-dikjarazzjoni (fol. 10) giet ukoll iffirmata liberament mill-attur. Kuntrarjament ghal dak li allega fic-citazzjoni, ma tressqet l-ebda prova li giet ezercitata xi vjolenza fuq l-attur sabiex iffirma din id-dikjarazzjoni. Wara li l-attur u l-konvenut iffirmaw l-iskrittura tat-2 ta’ Lulju 2004 (fol. 8), gara xi haga li wassalhom biex issir dikjarazzjoni ohra (fol. 10) li ffirmaw fil-presenza ta’ l-avukat Dr Alfred Grech. Dan minkejja li permezz ta’ l-iskrittura li kienu ffirmaw ftit qabel, il-kontendenti ddikjaraw li l-hlas ta’ Lm220,000 kellu jsir a saldu tal-pretensjonijiet kollha tal-konjugi Bonello kontra l-konjugi Azzopardi. F’dan il-kuntest il-konvenut qal li l-attur kien ried li fl-iskrittura privata ma tissemmix is-somma ta’ Lm65,000 ghaliex ma riedx juri lil martu peress li ma kenitx taf b’din ic-cifra u kellu nkwiet matrimonjali (fol. 71). Pero’ fis-seduta tas-7 ta’ Novembru 2007 xehed li l-attur ma riedx li tissemma peress li ma riedx juri lill-avukati tieghu li kellu jhallas ukoll dan l-ammont (fol. 227). Inoltre, meta xehed fis-seduta tat-8 ta’ Jannar 2007 qal li wara s-seduta tal-qorti kienu (flimkien ma’ l-avukati) marru jixorbu xi haga u li *“....**waqt li konna kollha mdawrin mal-mejda nixorbu xi haga wasalna fit-tranzazzjoni......***

__Nikkonferma wkoll illi dak li jien qieghed nippretendi minghand Ronald Azzopardi hu bazat fuq dak illi ftehemna f'din il-laqgha__. *Ftehemna li l-ftehim verbali li kien ntlahaq kellu jsir bil-miktub. Ghalhekk wara morna fl-ufficcju tal-avukat Joseph Grech sabiex hemmhekk jinkiteb il-kuntratt. In-nies kollha li semmejt li kienu prezenti, bl-avukati allura, kienu wkoll prezenti fl-ufficcju ta' l-Avukat Joseph Grech."* (enfazi tal-qorti - fol. 356). M'hemmx dubju li f'din il-laqgha l-ftehim kien ghas-somma ta' Lm220,000. Din kienet it-transazzjoni u xejn iktar. Il-qorti hi moralment konvinta li wara li ffirmaw l-iskrittura privata tat-2 ta' Lulju 2004 gara xi haga li wassal sabiex tigi ffirmata d-dikjarazzjoni li biha l-attur ikkostitwixxa ruhu debitur tal-konvenuti konjugi Bonello ghas-somma ta' Lm65,000. Tant hu hekk li fl-iskrittura privata gie espressament dikjarat li s-somma ta' Lm220,000 kellha tithallas ghas-saldu tal-pretensjonijiet kollha tal-konjugi Bonello. Inoltre, il-qorti ma tistax tonqos milli ssemmi kif f'din id-dikjarazzjoni li pprepara l-avukat ta' fiducja tal-konvenuti Bonello ma:-

a. Saret l-ebda riferenza ghal ftehim ta' transazzjoni li kien ghadu kif gie ffirmat ftit hin qabel; u
b. Tissemmix ir-raguni ghalfejn l-attur kien qieghed jikkostitwixxi ruhu debitur tal-konjugi Bonello ghas-somma ta' Lm65,000.

Wara li l-qorti kellha l-opportunita' tisma' lill-kontendenti u tara wkoll l-atti, temmen li fir-realta' d-dikjarazzjoni li giet iffirmata fil-presenza ta' l-avukat Dr Alfred Grech ma kenitx qeghda tirreferi ghall-flus li nghataw lill-attur, jew pagamenti li saru ghan-nom ta' l-attur jew hlas relatat mal-farmhouses. Fir-rendikont imhejji mill-konvenut (fol. 108) hemm per ezempju nkluz is-somma ta' Lm50,000 deskritta bhala *"payable as compensation for farmhouse."*. Fl-affidavit li ghamel fil-proceduri ta' falliment, il-konvenut spjega kif kellu konvenju sabiex jixtri l-fond 152, Triq Marsalforn, Xaghra u li l-attur ***"Talabni ncedihielu minhabba l-hbiberija li kellna. Pero qalli li kien jirrifondili l-ispejjez li kont gia ghamilt u li kien ser iqabbadni nirrangalu il-farmhouses u jhallasni tax-xogholijiet."*** (fol. 68). Spjega wkoll li fir-rigward tal-valur

tax-xogholijiet *"....nfaqt madwar tmenin elf lira."* (fol. 68). Pero' meta xehed fis-seduta tat-8 ta' Jannar 2008 qal li s-somma ta' Lm50,000 kienet *"...hlas ta' kumpens ghax-xoghol li ghamilt jiena."* (fol. 362), imbaghad kompla jghid li *"Ghalhekk il-hamsin elf lira Maltin (Lm50,000) huma compensation ta' kollox. Fihom hemm inkluz il-korrispettiv talli jiena cedejt il-konvenju lil Ronald Azzopardi."* (fol. 362). Jidher li l-konvenut kien nesa li pprezenta dokument fejn iddikjara b'riferenza ghar-rendikont a fol. 108: *"Farmhouse. The expense for the Farmhouse **including the services rendered** amount to Lm83,421....."* (enfazi tal-qorti - fol. 109). Fir-rendikont a fol. 108 din ic-cifra hi maqsuma fi tlett (3) *entries*: 17/10/2003 – Lm3,421; 14/2/2004 - Lm54,318; u 14/2/2004 – Lm25,682. Il-qorti mhi konvinta xejn mill-ispjegazzjoni moghtija mill-konvenut fis-seduta tat-8 ta' Jannar 2008 li tikkuntrasta ma' dak li qal fl-affidavit. Temmen li s-somma ta' Lm50,000 giet dikjarata minnu bhala kumpens ghall-farmhouse f'tentattiv sabiex jipprova jsib gustifikazzjoni ghal din ic-cifra u l-imghax kalkolat, u ghall-ebda raguni ohra. Dikjarazzjoni li ma tikkonvinci xejn lill-qorti, iktar u iktar meta l-konvenut stess jaccetta li fir-rigward tal-farmhouse kien irieva rigal ta' Lm10,010 mill-attur[12]. Il-qorti hi tal-fehma li l-attur iffirma din id-dikjarazzjoni mhux ghaliex fir-realta' dan l-ammont kien dovut, imma peress li f'dak l-istadju l-uniku nteress li kellu kien li minnufih jigi revokat il-mandat ta' sekwestru numru 121/2004 li kien qieghed johloqlu problemi ghall-ghoti ta' self mill-bank u fil-gestjoni ta' negozju iehor. Dr Alfred Grech stess ikkonferma li *".....l-mandat ta' sekwestru kien sallbu lil Azzopardi u l-idea dik li keient minn naha ta' Bonello ghaliex Bonello riedu li jsir xi haga."*. Qal ukoll, *"....ghalih* (ghall-attur) *l-importanti kien illi l-kwistjoni ma' Bonello tigi rizolta, jigi ffirmat il-ftehim u jitnehhilu l-mandat ta' sekwestru **u dan peress li f'dan il-mandat ta' sekwestru kien gie mblukkat in-negozju tal-lukanda li ghandu Ronald Azzopardi**"* (enfazi tal-

---

[12] Ara dokument a fol. 109 prezentat mill-konvenut fejn iddikjara: ***"Lm10010. RA has declared on oath that he gave this sum of money to FB as a rigal."***. Gialadarba l-attur qieghed jaccetta li ta din is-somma lill-konvenut bhala rigal ghall-farmhouse u m'huwiex jikkontesta l-validita dwar il-mod kif saret, il-qorti ma tifhimx kif l-attur qieghed issa jippretendi li din is-somma titnaqqas mis-self u pagamenti ohra li saru mill-konvenut ghan-nom tieghu u li l-attur ghandu l-obbligu li jirrifondi.

qorti - fol. 224). M'hemmx dubju li din kienet l-intenzjoni tal-konjugi Bonello meta fil-mandat ta' sekwestru nkludew bhala sekwestrati kumpanniji, u fir-realta' l-mandat kellu l-ezitu li riedu l-konvenuti Bonello. Wiehed jifhem li permezz tal-mandat l-attur kien tqieghed dahru mal-hajt in kwantu kien inhareg kontra kumpanniji li jidher li kienu joperaw il-lukandi Crown Hotel u Windsor Hotel u negozju iehor[13].

Fis-seduta tat-8 ta' Jannar 2008 il-konvenut xehed li kien semma din ic-cifra lill-attur meta kienu ltaqghu il-lukanda Crowne Hotel, pero' hu stramb kif **"nesa"** milli jsemmiha fl-affidavit li ghamel fil-proceduri ta' falliment fejn illimita ruhu biss biex isemmi s-somma ta' tmenin elf lira Maltija (Lm80,000) li ddeskriviha bhala l-valur ghax-xogholijiet li nefaq (fol. 68). Interessanti wkoll kif fid-dikjarazzjoni ffirmata fit-2 ta' Lulju 2004 (fol. 10) ma tissemmix ir-raguni ghalfejn l-attur kien qieghed jobbliga ruhu li jhallas is-somma ta' Lm65,000 u lanqas ma saret riferenza ghall-iskrittura privata ta' transazzjoni li kienet iffirmata ftit hin qabel. F'dan il-kuntest il-qorti temmen li ghalkemm l-attur iffirma din id-dikjarazzjoni, dan id-dejn kien fittizju u ghalhekk m'huwiex dovut lill-konvenuti konjugi Bonello. Ghalkemm jezistu dokumenti ohra fejn gie dikjarat per ezempju li l-attur hu debitur tal-konvenuti Bonello fl-ammont ta' Lm285,000 (ara per ezempju dokument a fol. 11), dan il-fatt ma jbiddel xejn mill-konkluzjoni li waslet ghaliha l-qorti.

Ghal dawn il-motivi l-qorti taqta' u tiddeciedi l-kawza billi ghar-ragunijiet fuq moghtija:-

1. Tilqa' t-tieni eccezzjoni u tichad l-ewwel tlett talbiet.

2. Tilqa' t-tielet eccezzjoni u tichad ir-raba' u l-hames talba.

---

[13] Fir-rikors li pprezenta fit-30 ta' Gunju 2004 gie premess: *"Illi tali kumpaniji fost l-ohrajn joperaw fost l-ohrajn The Crown Hotel St. Aristarcus Street, St. Paul's Bay, Malta, 'The Windsor Hotel' Windsor Terrace, Sliema, Malta kif ukoll 'O'Connor's Irish Pub & Restaurant' St. Aristarcus Street, St. Paul's Bay, Malta."*.

3. Tichad ir-raba’ eccezzjoni u tilqa’ s-sitt talba u tiddikjara li s-somma ta’ mija u wiehed u hamsin elf erbgha mija u disgha euro u sebgha u ghoxrin centezmu (€151,409.27) li tissemma fid-dokument a fol. 10 m’hijiex dovuta lill-konvenuti konjugi Bonello.

Spejjez relatati ma’ l-ewwel hames talbiet huma a karigu tal-attur, filwaqt li spejjez relatati mas-sitt talba u mar-raba’ eccezzjoni jaghmlu tajjeb ghalihom il-konvenuti Bonello.

< Sentenza Finali >

---------------------------------TMIEM---------------------------------